

چکیده فارسی

تجربه کشور نروژ در مورد متنوع سازی اقتصادی صنعت نفت و کاربردهای آن برای ایران

فرشاد تهرانی

چکیده

از اوایل دهه هفتاد میلادی تا اواسط دهه نود، دولت نروژ شرکت های نفت بین المللی فعال در میادین این کشور را ملزم به استفاده از خدمات و کالاهای ارائه شده توسط شرکت های نروژی کرد و آنها را وادار کرد تا در طرح های صنعتی اقدام به سرمایه گذاری های مشترک با شرکت های نروژی نمایند تا بدین وسیله فناوری های جدید به شرکت های نروژی منتقل شود. اگرچه سرمایه گذاری های مشترک راه به جایی نبرد اما سیاست استفاده از کالاها و خدمات شرکت های داخلی باعث افزایش سریع و چشمگیر توانمندی های داخلی در طرح های نفت شد و انتقال فناوری سبب شد تا نروژ بتواند با کاهش هزینه ها به یکی از کشورهای دارنده فناوری های روز صنعت نفت تبدیل شود. این سیاست ها توسط دولت و در چارچوب نرخ های بالای مالیات نهایی^۲ دنبال شدند که در آن خزانه دولت بخش اعظم هزینه ها را تقبل می کرد. حال با توجه به آنچه گفته شد این سؤال مطرح می شود که آیا

۱. سرپرستی مهندسی و توسعه شرکت Alfa (آلفا) www.alfa-dev.com

1. High Marginal Tax

فصل نامه مطالعات اقتصاد انرژی

حمایت از این صنعت نوپا توسط دولت نیروژ ضروری است و یا این وظیفه نیروهای بازار است که باید به سرعت این صنعت را به سمت رقابتی شدن سوق دهند. تا قبل از دهه هفتاد میلادی، صنعت نفت و گاز بومی در نیروژ وجود نداشت اما مسئولین متفق القول بودند که باید این صنعت را در داخل کشور رشد و توسعه داد و از آنجایی که نیروهای بازار در آن زمان به تنهایی برای رشد و توسعه صنعت نفت و گاز نیروژ کافی به نظر نمی‌رسیدند دخالت دولت اجتناب‌ناپذیر می‌نمود. در حله اول اعطای امتیاز به شرکت‌های بین‌المللی شامل مشارکت یک شرکت دولتی می‌شد که منجر به تاسیس شرکت استات اوپل شد و نظام قانون‌گذاری کشور نیروژ نیز شرکت‌های بین‌المللی را موظف به استفاده از کالاها و خدمات شرکت‌های نیروژی می‌کرد. سپس تمهیداتی برای انتقال دانش فنی و فناوری‌های روز جهت ارتقاء فناوری‌های مورد نیاز در نظر گرفته شد شرکت‌های نفتی خارجی ترغیب به مشارکت در طرح‌های مشترک غیر نفتی و همچنین همکاری با موسسات تحقیقاتی نیروژ شدند تا بدین‌وسیله فناوری‌های مورد نیاز صنعت نفت را ابداع و گسترش دهند. در سال ۱۹۹۴ عقد قرارداد تجاری با اتحادیه اروپایی باعث توقف اجرای این سیاست‌ها شد و این زمانی بود که صنعت نفت نیروژ دیگر نیازی به حمایت‌های دولت نداشت.

مازاد درآمدهای نفتی، دولت نیروژ را بر آن داشت تا صندوق درآمد نفت^۱ را با هدف مصونیت اقتصاد داخلی از نوسانات قیمت نفت تاسیس کند. یکی دیگر از اهداف تاسیس این صندوق افزایش دارایی‌های مالی دولت به‌عنوان ابزاری جهت کسب درآمد و نیز پرهیز از ریسک‌های احتمالی بود. با توجه به استقلال رای مجلس نیروژ احتمال هرگونه استفاده فرصت‌طلبانه از این صندوق به صفر می‌رسد.

کشور ایران دارای دومین ذخایر بزرگ نفت و گاز در جهان است. شرکت ملی نفت ایران از سال‌ها قبل ارز و منابع پولی مورد نیاز کشور را تامین کرده است. تا قبل از انقلاب اسلامی در سال ۱۹۷۹ ایران هیچگونه سیاستی را در قبال حداکثرسازی توانمندی‌های داخلی دنبال نمی‌کرد و تقریباً تمام خدمات و اقلام مورد نیاز صنعت نفت ایران توسط شرکت‌های خارجی تامین می‌شد و این باعث شده بود که شرکت ملی نفت ایران فقط به‌صورت یک نماینده و یا شعبه‌ای از شرکت‌های خارجی عمل کند.

درحال حاضر ایران با جمعیتی معادل ۶۸ میلیون نفر در مقایسه با ۳۰ میلیون نفر در سال ۱۹۷۹ سیاست اشتغال‌زایی و انتقال فناوری را در پیش گرفته است که کاملاً متفاوت از سیاست‌های گذشته است. اگرچه در کلیه قراردادهای بیع متقابل و خرید خدمات، سهم نیروی کار و خدمات بومی ایران ۵۱ درصد است اما این عدد نشان‌دهنده ارزش افزوده واقعی تولید شده توسط شرکت‌های ایرانی نیست. بنابراین برای رسیدن به عدد واقعی ۵۱ درصد توانمندی داخلی شرکت‌های ایرانی در قراردادهای منعقد شده، استراتژی‌های هماهنگی باید توسط دولت اتخاذ شود. تجربه کشور نیروژ نشان داده است که برای رسیدن به این هدف، استراتژی‌های مورد نظر باید با هماهنگی وزارتخانه‌های نفت، صنایع، کار و

---

1. Petroleum Fund

آموزش عالی اتخاذ و دنبال شود.

اگرچه با توجه به تجربه نروژ درصد سهم نیروی کار و خدمات بومی مخصوصاً از سال ۱۹۹۵ بهبود قابل توجهی یافته است اما با توجه به تفاوت‌های سیاسی، اجتماعی، و اقتصادی موجود میان کشور نروژ و ایران جا دارد سیاست‌های کشور نروژ توسط مسئولین مورد بررسی دقیق قرار گیرد و سپس سیاست‌هایی که متناسب با ویژگی‌های خاص ایران است اتخاذ شود.

